

Babel og tomrum

Anmeldt af Svend Bruhns

Johan Fjord Jensen: *Babel og tomrum : de systemiske videnskaber og humaniora : et essay.* Gyl-dendal, Kbh. : 1996. 163 s.

De systemiske videnskaber er meget organiserede, hierarkiserede, registrerede, internationaliserede og normalvidenskabelige = Babel. Det er overgangen til centralistisk forskningspolitisk organisering efter ca 1970 der har givet et kvalitativt skred i dansk forskning: Der har gradvis dannet sig en ny form for videnskab, som Fjord kalder den systemiske, som er kendetegnet ved en række indre og ydre træk der har til formål at styre den overvældende mængde af information og forskning. Fjord mener at forskningsstyring er ok ved storvidenskabelige og målrettede projekter à la rumforskning. Men også andre forskningsgrene tvinges eller snarere lokkes ind under en sådan centralistisk styring gennem programforskning hvor der lokkes med øremærkede forskningsmidler, fordi den forskning som bidrager til økonomisk vækst skal fremmes,

omend den øvrige, som fastholder og viderefører vores kultur, ikke helt skal forsømmes.

I den systemiske videnskab tager forskeren ikke udgangspunkt i sin egen erfaringsverden, eller i lokale udviklinger inden for sin videnskab. Nej han må orientere sig hos den internationale forskningsfront. Hans indgang hertil bliver de internationale tidsskriftindexer og referatidsskrifter, og ikke mindst citationsindexerne.

Jeg mener at Fjord har ret i sine hovedsynspunkter, men det har irriteret mig lidt at læse hans ret tågede fremstilling af begreber som »indekser«, »abstrakter«, »søgeord«. Han har en pointe i at bibliografierne [via tidsskriftsredaktørerne] direkte eller indirekte påvirker forfatterne til at udforme titlerne på deres publikationer så de kan anvendes som søgeord, og at kravet om forfatterabstrakter muligvis virker ensrettende tilbage på indholdet af værket. Men han synes ikke kende begrebet emneord, og han kender ikke forskel på indikative og

informative referater (han forudsætter at alle referater skal være af den type vi kalder informativ). Han glider fra emneregistre i bøger lige over i en mildest talt upræcis omtale af klassifikationssystemer, og derfra til en registreringsform efter litteraturhenviisninger, citeringer, og hævder: »Det blev den sidste form, der vandt udbredelse« (s.52). Når han i resten af bogen skriver »indekserne« mener han citationsindexerne. Citationsindexerne har bestemt stor betydning, men den største udbredelse har stadigvæk de mange fagbibliografier, hvor man online [et ord som vist slet ikke nævnes i Fjords bog] altid kan søge på titelord, men hvor man sandelig også i mangfoldige kan søge på deskriptorer, anvende teasuri, og, endnu da, i nogle tilfælde klassifikationskoder. Også beskrivelsen af citationsindexerne mv er meget upræcis.

Hvordan mener Fjord det burde være, ja altså ikke som Babel, men som Tomrum. Et tomrum er et rum uden faste regler for tolkning. Traditioner er ikke til for at overholdes, men for at overvindes. Men den forskningspolitiske styring kan efter Fjords mening kun fortsætte traditionerne. Forskerne skal have selvforvaltningen tilbage, men ikke som i det »feudale laugsvæsen« (s.82) op til ca 1970 med Professoren som feudalherren, men som i Nordisk Sommeruniversitet (1951ff) hvor der udvikledes en radikalliberal forskningsopfattelse, hvor det afgørende for om forslag til nye emner for studiekredsarbejdet kunne accepteres var at de vandt tilslutning blandt dem der deltog i arbejdet. Der kunne frit eksperimenteres ud i tankeretninger og udviklingsformer der var spærret for på Embedsuniversitetet. Fjord mener at der i hvert fald inden for humanvidenskaberne ingen anden målestok findes for i hvad retning fornyelsen bør gå end at tage udgangspunkt i hvad »unge under fremdrift« (s.119) faktisk interesserer sig for.

Bogen er ikke helt nem at læse, men man får noget at tænke over, og den har mange rammende formuleringer. Fx at med forskningspolitikken foretages »det hvide snit i forskningen«, dvs afsnøringen mellem forskningsbevillingerne og de autonomt styrede højere uddannelser.

Bogen er et debatindlæg i en kamp for at forhindre at den sidste bastion: humanvidenskaberne følger socialvidenskaberne ind i den systemiske videnskab, der lader sig styre af bibliometrien og programforskningen, og for at dæmme op for tendensen til adskillelse af forskning og uddannelse. Bogen er overdreven på flere punkter, især i sin beskrivelse af indexers og abstrakters styring af forskningen, sådan er det ikke i dag, ikke i Danmark. Men tendensen er der, og det er en tendens det er værd at kæmpe imod. På den anden side er Fjord måske naiv i sin tro på at unge forskere under fremdrift i dag ville vælge forskningsemner ud fra deres personlige erkendelsesinteresser, hvis de dermed anbringer sig uden for anerkendelseshierarkiet.